

Informasjon er makt

Tekster i dette opplegget:

- «Informasjon er makt. Hva vet Internett om deg, og hva innebærer det?» av Bår Steinvik

Mål med opplegget: Å vekke elevenes interesse for sakprosa

- gjennom at elevene setter ord på sin personlige leseopplevelse
- gjennom at elevene diskuterer temaer som tas opp i tekstene
- gjennom at elevene bruker sakprosaetekster som inspirasjon og modell for egne tekster

Før lesingen:

Snakk først om hvilken type tekst dere skal lese.

- Hvilke forventninger har dere til en slik tekst?

La deretter elevene få ta stilling til om dere er enige eller uenige i de ti påstandene på listen under og notere en eller flere begrunnelser for hvert synspunkt.

Eksempelvis kan elevene først få litt tid til å ta stilling individuelt, dernest diskutere med en læringspartner og til slutt i hel klasse.

1. Det er helt fint at internettsselskaper som Facebook og Google samler inn informasjon om oss.
2. Det er nyttig at myndighetene henter inn informasjon om oss, men ikke at private aktører som Facebook og Google gjør det.
3. Det er mange problemer forbundet med overvåkning.
4. Det er helt i orden at Facebook tjener penge på den informasjonen om deg og andre som de har samlet inn.
5. Algoritmene til Facebook fører til et bedre og mer relevant nyhetstilbud.
6. Facebook bør reguleres og det bør settes inn tiltak mot falske nyheter.
7. Det er bare bra at Facebook og flere andre medier velger ut nyheter som får brukerne i godt humør.
8. «Hvis noe er gratis, betyr det at du er produktet som selges».
9. Private selskaper som Facebook og Google truer demokratiet.
10. Facebook påvirket høstens amerikanske presidentvalg.

Snakk til slutt om ord og begreper som du mener kan være vanskelige for elevene (for eksempel: *napalmbombing, territorium, Facebook-algoritmene, feed, manipulert, kontinuerlig, Big Data, potensielle, koordinere, regimer, oppviglere, krypterte.*)

Du kan også la elevene bruke tokolonnotatet som dere finner [her](#)

Underveis:

- Finn og marker de stedene i utdraget der ovennevnte påstander dukker opp. Legg også merke til om det blir gitt en begrunnelse i teksten.

- Noter spørsmål til teksten dersom det er noe dere lurer på.

Etter lesingen:

1. Min leseopplevelse

Individuelt arbeid.

La elevene formulere hvordan de opplevde teksten ved hjelp av de faste uttrykkene under.

Be dem velge ut noen av uttrykkene og fortsette setningene, gjerne skriftlig.

Be dem også begrunne svarene ved å bruke ord som *fordi*, *siden*, *på grunn av*, *derfor*.

- a. Da jeg leste, la jeg merke til...
- b. Jeg ble overrasket over...
- c. Jeg ble irritert over...
- d. Det gjorde inntrykk på meg at...
- e. Jeg synes at...

Fordi...

Eksempel: «Jeg ble overrasket over... at amerikanske forskere kunne vise en forbindelse mellom Facebook-oppdateringene og humøret til de som leste dem *fordi* Facebook bare er en liten del av brukernes liv og jeg trodde at familie og venner ville bety mer.»

De kan også lage en liste med 5-10 ting som Internett vet om dem og tenkeskrive om hva de tror disse opplysningene kan brukes/misbrukes til.

2. Del leseopplevelsen

Grppesamtale.

Elevene jobber i grupper på 4-5 elever.

Be dem dele setninger og tanker fra oppgaven over med hverandre.

3. Samtale i hel klasse

Klassesamtale.

Etter at elevene først har jobbet individuelt med å formulere sin egen leseopplevelse og deretter prøvd ut og kanskje reformulert disse tankene i en mindre og trygg setting, kan elevene snakke om utdraget i hel klasse.

For å få til samtaler som utvikler elevenes engasjement for lesing er det ofte en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen deres. Begynn derfor gjerne med spørsmål som: «Hva handler dette om?» eller «hva skjer her?» og la samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål og ved å bygge videre på elevenes svar – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Vend også tilbake til påstandssetningene fra før-lesefasen:

- I hvilken grad fant dere påstandene igjen i teksten?
- Kom det frem noe nytt, f.eks. eksempler eller begrunnelser, som satte påstandene i et annet lys?
- Var det noen som endret mening? Hvorfor/hvorfor ikke?

I tillegg kan ett eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i diskusjonen av utdraget:

- Hva tenker dere om at Google og Facebook har som sitt mål å samle inn så mye informasjon om deg som mulig?
- Hvorfor tror dere at de gjør det?

Lærerveiledning til Faktafyk 2017: utarbeidet av Foreningen !les

- Hvilke konsekvenser - positive og negative - mener dere at det ev. har/vil få for samfunnet?
- Har det noe å si at det er private selskaper som følger med på bevegelsene våre, og ikke offentlige myndigheter? Begrunn svaret.
- Hvilke fordeler og ulemper er det ved at Facebook-algortimene styrer hva som kommer opp i feeden og hva som sensureres.
- I hvilken grad føler dere at dere blir påvirket av annonsene på Facebook?

«Hvis noe er gratis, betyr det at du er produktet som selges»

- Hva menes med dette? Er dere enige? Klarer dere ev. å finne unntak?
- Mener dere at teksten gir et nyansert bilde av situasjonen, eller tenker dere at forfatteren forsøker å overbevise dere til å innta et bestemt standpunkt?
- Trekker han frem både positive og negative trekk ved utviklingen, eller får dere inntrykk av at eksemplene er valgt ut for å fremme et bestemt synspunkt. Begrunn svaret.
- Er det eksempler i teksten som dere synes fungerer spesielt godt? Eller spesielt dårlig?
- Har dere selv andre liknende eksempler på det som blir tatt opp i artikkelen?
- Hvilke ting i teksten var det som overrasket dere?
- Var det ting som forfatteren tok for gitt at dere visste noe om?
- Er det andre ting i teksten som dere ønsker å diskutere?

Til slutt oppfordrer vi til å ta en oppsummering av tekst og gjennomgang i form av en metasamtale:

- Hva synes dere om teksten? Bruk ev. metoden «Streken» som dere finner [her](#)
- Lærte dere noe nytt, satte den ord på ting som dere allerede visste fra før og/eller ga den anledning til en god diskusjon av temaet?
- Likte dere å jobbe med påstandssætninger? Hvorfor/hvorfor ikke?

Skriveoppgaver:

1. Skriv en dystopisk fortelling

Skriv en fortelling om et fremtidig skrekksamfunn der internett og overvåking truer individets rettigheter.

Du kan f.eks. la deg inspirere av boka 1984 av George Orwell (som nevnes i artikkelen) eller andre dystopiske fortellinger som f.eks. Dødslekene av Suzanne Collins, I morgen er alt mørkt av Sigbjørn Mostue eller Markspist måne av Sally Gardner. De to sistnevnte er med i årets tXt-aksjon og du kan lese/lytte til smakebiter her.

2. Skriv en saktekst om Facebooks politiske rolle

Skriv en saktekst der du drøfter den politiske rollen til Facebook.

Du kan eksempelvis ta utgangspunkt i artikkelen Informasjon og makt der det bl.a. står om nettgigantens rolle i undertrykkende land, i valget i USA og om bruken av sensur.

Kompetansemål

norsk:

- delta i diskusjoner med begrunnede meninger og saklig argumentasjon
- skrive ulike typer tekster etter mønster av eksempeltekster og andre kilder
- skrive kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster på hovedmål og sidemål med begrunnede synspunkter og tilpasset mottaker, formål og medium

samfunnsfag:

- vise korleis hendingar kan framstillast ulikt, og drøfte korleis interesser og ideologi kan prege synet på kva som blir

Lærerveiledning til Faktafyk 2017: utarbeidet av Foreningen !les

opplevd som fakta og sanning